

Instrumental ensemblemusik./ udg. af John Bergsagel.

Musik i Danmark på Christian IVs tid, bind 2

*Musikvidenskabeligt Institut - Københavns Universitet og Engstrøm & Sødring.
København 1988. XIII + 79 s., ill.*

Instrumental ensemble & lute music / Jakob Lindberg;

Dowland Consort; Royal Danish Brass.

BIS CD-390

Christian IV-året 1988 mindes vi for dets fine udstillinger, koncerter og andre aktiviteter, som dengang havde publikums og mediernes bevågenhed. Udover de søde minder om disse flygtige begivenheder, har vi i dag for musikkens vedkommende mere konkret 1 bog, 7 nodeudgivelser og, som noget nyt i denne forbindelse, 4 CD-indspilninger som dokumentation af vor opfattelse af Christian IV-tidens musik, 400 år efter dens tilblivelse.

Det har siden Hammerichs dage været kendt, at musikken - og specielt instrumental-musikken - blomstrede ved kongens hof. Det er derfor fuldt berettiget, at 2 af nodeudgivelserne og 1 1/2 af CD-udgivelserne er helliget den rene instrumentalmusik.

Desværre eksisterer der ingen kilder med instrumental ensemblemusik fra Christian IVs Danmark, men udgiveren John Bergsagel har til heftet "Instrumental ensemblemusik" i serien "Musik i Danmark på Christian IV's tid" udvalgt 30 satser fra 1 håndskreven og 7 trykte udenlandske kilder. De 11 komponister, som er repræsenteret i samlingen, har alle i kortere eller længere perioder været ansat ved kongens hof.

Naturligt nok bringes alle kendte instrumentalsatser af de mest danske af komponisterne, nemlig Jacob Ørns 6-stemmige Pavana og Melchior Borchgrevincks 2 Paduana-Galliard-sæt og enkeltstående Paduana, alle 5-stemmige. Af de øvrige komponisters kendte produktion er der, bortset fra Jacques Foucart, Nicolas Gistou og Benedict Greebe, foretaget et udvalg, hovedsageligt fra de to instrumentale antologier, Hamburg 1607 og 1609. Disse to samlinger, som udelukkende indeholder 5-stemmige Paduana-Galliard-sæt, er vel nok det bedste udtryk for den instrumentalmusikalske smag i København - i hvert fald så længe vi ikke kan dokumentere nogen spor af venetiansk instrumentalmusik, som de unge musikere kunne have bragt med hjem fra deres studieophold der.

Hvor udgiveren har skullet træffe et valg til den foreliggende antologi argumenteres der ikke for dette valg, og jeg må medgive, at den ene sats kan være ligeså repræsentativ som den anden, med undtagelse af William Brades Paduana og Galliard, som er hentet fra Hamburg-antologien, 1607 (nr. 2). William Brade er langt den mest produktive af alle de repræsenterede komponister, og udover at dominere de 2 Hamburg-udgivelser, fik han udgivet 4 samlinger i eget navn, bl.a. under sin ansættelse i København 1620-22 (Newe lustige volten ... Berlin, 1621). Et bedre valgt eksempel kunne have demonstreret, at Brade er en komponist, der hæver sig over de fleste og er Dowland jævnbyrdig.

Som de øvrige hefter i serien foreligger "Instrumental ensemblemusik" kun i partitur. I dette tilfælde er det højst beklageligt og gør derved udgivelsen ubrugelig til praktisk musikudøvelse. Da alle pavanerne fylder 3 sider, og instrumentalister kun har to hænder,

der normalt er travlt beskæftiget med instrumentet, kan man kun ved hjælp af musikudgiveres fjende nr. 1, fotokopimaskinen, anvende heftet i praksis. I betragtning af at det nu om dage kun er et spørgsmål om at trykke på en tast for at få udskrevet stemmer, kan jeg kun beklage, at det ikke er gjort. I øvrigt bryder gambespillere sig ikke om den nedadkaverende g-nøgle, - i lighed med bratsch- og cellostemmer bør gambemusik noteres i c- og F-nøgler. Det er heller ikke forsvarligt at kalde det en videnskabelig udgave, da indledning og noter lader meget tilbage at ønske for en sådan udgivelse. Der burde have været oplyst om komponisternes produktion i øvrigt, konkordanser, opførelsespraksis og lignende interessante ting, som almindelige moderne praktiske udgaver normalt ikke undlader.

Men min største indvending i forbindelse med publikationen er dog den, at alle stykker, bortset fra Jacob Ørns Pavana, er tilgængelige i glimrende nyudgivelser af de komplette kilder¹, hvilket dog ikke nævnes i de bibliografiske henvisninger; så spørgsmålet er, hvem denne udgivelse egentlig henvender sig til.

De akkompagnerende CD-indspilninger er en storartet idé, der jo gør noderne til musik. Her har amatører mulighed for at høre, hvordan den uvante musik kan lyde, når den udføres professionelt, og forskerne bliver mindet om nodernes væsentligste funktion.

Til CD'en med sololud og ensemblemusik har man indforskrivet den svensk-engelske lutspiller Jakob Lindberg og hans engelske gambeconsort Dowland Consort til at spille den stille musik, medens den stærke musik udføres af Royal Danish Brass (RDB). CD'ens program er anlagt symmetrisk med RDB først og sidst, sololud i midten og gambeensemblet herimellem.

Det har naturligvis været en bunden opgave for musikerne, da repertoireet hovedsageligt er hentet fra nodeudgivelserne. RDB indleder pladen med to Intradaer af Orologio. De er pæne og ordentlige, men ikke flotte og festlige som den rigtige trompetermusik. RDB, der formerer sig af Det kongelige Kapels messingsektion, spiller på moderne instrumenter og med kornetter i stedet for zinker. Det favoriserer den homogene klang fremfor de enkelte stemmers profil, - den individuelle artikulation må ofres på klangens alter, - hvilket måske også undskylder anvendelsen af terrassedynamik som variation af repetitionerne. Bortset fra nogle få eksempler herpå er det ikke den måde, man varierer gentagelser på o. 1600. Orologio er udgivet og - som al anden renaissancemusik - tænkt i stemmer, og således bør den fremføres.

Dowland Consort består af rutinerede engelske gambespillere, der har spillet gambe så længe, de har kunnet skræve så vidt. Deres instrumenter lyder rigtigt af træ og tarm, og kammertonen er ca. $a=390$ Hz, hvad der formilder diskantgambernes ellers så jomfrunalsk stive og noget hysteriske klang. Til gambeensemblet er føjet en lutstemme, - ikke så strengt gennemført som i Dowlands Lachrimae-pavaner, men den passer fint og bidrager til den rytmiske pointering.

Lad mig især fremhæve Nicolas Gistou's Paduana & Galliard som en sand perle. Velafbalancerede melodier, fint kontrapunkt og skæve rytmer, som ensemblet forløser på bedste vis, karakteriserer dette sæt. Den herlige tværstand i Galliardens t. 15 har Bergsagel undgået med en note på engelsk, men ensemblet spiller den, og det antyder måske, at musikerne ikke har haft den nye udgave til rådighed for indspilningen.

Desværre skæmmes de fleste af optagelserne af en skæv balance mellem de to ligeværdige overstemmer.

Afdelingen med sololud er ikke baseret på nogen nyudgivelse. Den indeholder naturligvis stykker af Dowland, og selv om de er hørt før, falder de naturligt ind i sammenhængen. Endvidere en fin fantasi af Gregorius Huet - fuld af invention. Endelig 5 små satser fra Peter Fabricius' lutbog, - ikke tilfældigt valgt, men hentet fra Povl Hamburgers artikel i Festskrift Jens Peter Larsen. Selv om manuskriptet tidligere er beskrevet i 1887, 1906 og 1931, så havde det måske været på sin plads i Christian IV-året at få transkriberet flere eksempler end de 5 som Hamburger meddeler, og som her er indspillet med en del afvigelser fra Hamburgers transskription.

Jakob Lindberg spiller specielt de større værker med stor indfølelse og forståelse, - han kan sin Dowland, og han har sans for, at den frie polyfoni gør sig bedst uden ekstreme manerer. Men hvornår indser lutspillere, at tarmstrengene lyder meget smukkere end den moderne legering af metal og nylon, og at deres kortere udklang muliggør en mere nuanceret artikulation?

1) Erster Theil Ausserlesener Paduanen ... Hmb. 1607. / hrsg.von Helmut Mönkemeyer. Monumenta Musicae Ad Usum Practicum; Band 5 Celle: Moeck, 1986.

Ander Theil Ausserlesener Paduanen...Hmb. 1609 / hrsg. von Helmut Mönkemeyer. Monumenta Musicae Ad Usum Practicum; Band 6. Celle: Moeck, 1986.

Thomas Simpson: Opus: Newer Paduanen ... Hmb. 1617 / hrsg. von Helmut Mönkemeyer. Monumenta Musicae Ad Usum Practicum; Band 8 Celle: Moeck, 1987.

Alessandro Orologio: Six intradas (1597) for five instruments. / ed. by Bernard Thomas. German instrumental music c. 1600; 4 <Brighton>: London Pro Musica, 1978.

Alessandro Orologio: Twelve intradas (1597) for six instruments. / ed. by Bernard Thomas. German instrumental music c. 1600; 3 <Brighton>: London Pro Musica, 1984.

John Dowland: Complete consort music / ed. by Edgar Hunt. London: Schott & Co., 1985.